

Verslag workshop “Auteursrechten en Institutional Repositories”, Leiden, 12-04-2005

(aangepaste versie voor publieke verspreiding)

Deelnemers: Piet Konings, Sjaak van der Geest, Vincent de Rooij, Maarten Mous, Dick Foeken, Jan Jansen, Han van Dijk, Sandra Evers, Michel Doortmont, Jan-Bart Gewalt, Han Belt, Marijke Verstappen, Leo de Haan, Titia van der Werf, Ursula Oberst

Programma:

1. PowerPoint presentatie door Ursula Oberst : “Connecting-Africa – uw toegang tot Africa publicaties in Institutional Repositories”
2. PowerPoint presentatie en informatiesessie over alle relevante facetten van het auteursrecht verzorgd door Marijke Verstappen, Hotei Management en Advies
3. Discussie op basis van de teasers van Titia van der Werf over publicatiebeleid, belang van digitale toegankelijkheid voor de Afrika Studies, overeenkomsten met uitgevers, licenties van repositories en de auteursrechtelijke consequenties daarvan. Voorstel voor een stappenplan. Discussieleider: Marijke Verstappen

Bijlage: Powerpointpresentatie Marijke

Discussiepunten:

- Welk materiaalsoort mag in de IR (Institutional Repository) worden opgenomen?
 - Werk in wording en/of kant en klare gepubliceerde artikel? Dit is lokaal beleid van de universiteit en is nog niet duidelijk.
 - Als er materiaal van verschillende statussen in de IR komt, dan is het belangrijk om dit in de zoekinterface te onderscheiden. Anders is een working paper niet te onderscheiden van een peer-reviewed artikel.
 - Worden materiaalsoorten gelabeld/gerubriceerd (zoals in de sociological abstracts?) (zoals in Metis?)
- Voor/nadelen van het opnemen van een publicatie in de IR:
 - Het kost te veel moeite artikel zelf aan IR toe te voegen: verkeerd beeld van de proactieve instelling van de wetenschapper.
 - Wie controleert inhoud en kwaliteit van IR? Kan iedereen van alles in IR stoppen? Is er een soort moderator en wat zijn de regels?
 - Angst/ koud water vrees: Men verliest controle over artikel als artikel in IR geplaatst wordt wie mag het gebruiken en onder welke voorwaarden?
 - De IR voor digitale opslag en beschikbaarstelling: de meeste onderzoekers hebben geen voorstelling wat een IR

is en wat het DARE Programma is. Er moet meer gebeuren aan communicatie.

- Artikel publiceren via de IR is minder prestigieus dan publiceren in een vooraanstaand tijdschrift (onderzoekers worden op citatiescores afgerekend en impactfactor), zelfs *e-journals* scoren (nog) niet hoog in de ranglijst van tijdschriften.
 - Nieuwe tijdschriften – in print of elektronisch – hebben een lange aanlooptijd nodig. Een nieuwe online journal opstarten kost extra moeite om geaccepteerd te worden. De reactie op het peer-reviewed e-journal: *Journal of Language and Popular Culture in Africa* (<http://www2.fmg.uva.nl/lpca/jlpca/index.html>) is helaas teleurstellend. Alleen kennissen van de editors durven erin te publiceren.
 - Er is een mentaliteitsomslag nodig. Studenten zijn veel meer gericht op digitale informatie. Zij gaan minder snel naar de bibliotheek. Als ze het niet op Internet vinden, zoeken ze niet verder. Je moet dus als auteur in de repository zitten!
 - Uit onderzoeken in de Open Access-wereld komt naar voren dat artikelen die eveneens via Internet beschikbaar zijn, vaker worden geciteerd.
- Auteursrechten:
 - auteursrecht rust op werken die het product zijn van een creatieve inspanning
 - bij meerdere auteurs ligt het recht bij alle auteurs die genoemd zijn.
 - naamsvermelding: is onvervreemdbare recht van de auteur.
 - liggen de auteursrechten bij de universiteit of bij de wetenschapper in dienstverband? Dit blijkt een complex vraagstuk dat (nog) niet eenduidig door de universiteiten in Nederland wordt beantwoord. Denk aan een auteur die onderzoeker is bij meerdere instellingen, bestsellers, enz... Voorlopig handelt iedereen (auteur, uitgever, universiteit) alsof het bij de auteur ligt.
 - er is onderhandelingsruimte rond de exploitatierechten: weinig wetenschappers weten dit. Onderhandelen kan pas wanneer een auteur zich bewust is van de eigen auteursrechten en wat hij/zij wil behouden of overdragen.
 - auteursrecht is een "piep-recht": als er sprake is van schending van het recht, bepaalt de auteur/rechthebbende of hij/zij hiertegen wil optreden
 - hoe kan je je recht halen, als je niet via uitgever publiceert? De wet biedt mogelijkheden (bijv. verzoek tot

het verwijderen van een artikel, tot het vragen van schadevergoeding)

- hoe lang geldt het auteursrecht op een werk? 70 jaar na de dood van de auteur. Erfgenamen treden in voetsporen van auteur.
- eigenlijk wil een onderzoeker zich niet druk hoeven te maken over auteursrechten, hoe kunnen de contacten/onderhandelingen met de uitgever zo eenvoudig mogelijk blijven?
- Stappenplan:
 - artikelen van vóór 1997 kunnen in digitale vorm, zonder toestemming van de uitgever, in de IR. Wel is toestemming van de auteur nodig.
 - artikelen van 1997 tot nu: checken bij uitgever of digitale versie in IR mag
 - artikelen in de toekomst: standaard zin in overeenkomst met uitgever, dat auteur zich het recht voorbehoudt om een digitale kopie in de IR te laten opnemen.
- Wensen tav IR:
 - Standaardbrief/-zin voor toekomstige overeenkomsten met uitgevers
 - (juridische) steun van de universiteit bij overtreding van het auteursrecht
 - optie om "digitale sporen" (titelbeschrijvingen en publicaties) weer uit de IR te verwijderen (voor materiaal dat niet gepubliceerd is: papers, drafts, powerpoint presentaties, enz. die een onderzoeker nu ook op eigen website zet, maar er ook weer vanaf kan halen)
 - Vertrouwen dat IR op lange termijn blijft bestaan
 - Praktische handreiking en ondersteuning bij de eerste stappen (scannen artikel, invoer)
- Open access en IR:
 - Open access positioneert zich te veel als strijd tegen uitgeverijen ("geuzen roep").
 - Open Access gaat vooral ook over het wegnemen van barrières voor het (her)gebruik van teksten.
 - Het gaat om vergroten van de beschikbaarheid en dat is ook van belang voor Afrika
 - Afrika wil lokale content uploaden naar het Westen, mbv nieuwe technologische ontwikkelingen (IRs, OAI, OPEN Access)

- Moet DARC Afrikaanse instellingen ondersteunen bij het opzetten van IRs?
- Moeten we niet eerst in eigen land de Afrikanisten zo ver zien te krijgen dat ze hun content aanleveren, zelf ervaring opdoen, voordat we dit model in Afrika gaan promoten?

Actiepunten:

1. Project DARC checkt beleid van de uitgevers ten aanzien van zelf-archiveren door auteurs in hun institutional repository.
2. Project DARC ondersteunt deelnemers bij de invoer en het uploaden van de eerste elektronische publicaties in samenwerking met de lokale repository beheerders.
3. Project DARC produceert folder/rondschriften met praktische informatie over IRs en copyright, en verstuurt het aan alle Afrikanisten. Deze informatie wordt ook op Connecting-Africa gezet (FAQ, infopagina uitgeversbeleid, enz.)